

בראשית

שאלות

דמייכין דפית ישראל למינח
ביומא דשבתא דכר כרירה
קודשא כריך הוא לעלמירא

כרייה בשיתא יומי ונח ביומא דשבתא וברכיה וקדשיה כאיניש
דכני ביתא וכד מצבת ליה וגמ ליה לעיבדיתיה עבדי הילולא
חד יומא כדאמרי אינשי הילול בתי דכתי ויכל אלהים ביום
השביעי ואמ' לן רחמנא נחור ביומא דשבתא כי היכי דנחי
ביה אבא דכתיב וכור את יום השבת לקדשו ואסור לאיענוי
ביה אלא מתבעי ליה לכר ישראל לאיענוי ביה במיכילא
וכמשתמי ויקוריה כלבושא ובכיסויא מעליא דכתי וקראת
לשבת עונג וכדדתי שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך
של חול דר' יוחנן קרי למינה דהורר לבש בשבתא מכדדתי
אמר רב הונא מי שישל' להחליף יחליף ושאינ' לו להחליף
ישלשל כנגדיו תניא אר' יוחנן צריך האדם שיהא לו שתי
עטופו' אחד של חול ואחת של שבת מעשו' דרכיך שלא יהא
הילוכך של שבת כהילוכך של חול אמר רב הונא לא ישכור
אדם פועלין בשבת ולא יאמר אדם להבדירו הנראה שתעמוד
עמי לערב במצוא הפצץ הפצץ אסורין הפצי שמים מותרין
דבר דבר דיבור אסור ויהיה מותר רב הסדא ורב הוננא
דאמרי תריוהו חשבונות של מצוה מותר להשבין בשבת ואמר
רבי אלעזר פוסקין ציקה לעניים בשבת ואמר רבי יעקב בר
אריא אמר ל' יוחנן מפקחין פקוח נפש בשבת ואמר רבי שמואל
בר נחמני אמר רבי יוחנן הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות
לפקח על עיסקי רבים בשבת ואמר רבי שמואל בר נחמני
אמר רבי יוחנן הולכין לתיאטראות ולקרקסאות לפקח על
עיסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשה משדכין על התינוקות
ליארם ועל תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות בשבת ותניא
רבי שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן יומא חי מחללין עליו את
השבת שנאמר ושכרו כני ישראל את השבת אמרה תורה
חלל שבת אחת עליו כדי שישכור שבתות הרבה ואפילו דור
מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת שכיין שמת אדם
בפטר מן המצות והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב במתים
חפשי כיון שמת אדם נעשר חפשי מן המצות וכי אסיר
לאיענוי בשבתא עינוי הרשות אבל חזא מילתא דצער

וצריך למיתב כתעניתא משום בטולי חלמא כישא שפיר דמי
דאמר רבה בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא יפיר תענית
להלום כאש לנעורת אמר רב יוסף וכו' ביום ואמר רב חסדא
ואפילו בשבת

ברם צריך את מלמילך האי מאן דיתבי תעניתא
במעלי יומא דשבתא מהו לאשלומי

מי אמרינן כיון דקא עייל לשבת כשהוא מעונה אסור אנ
דילמא כיון דלאשלומי מעלי שבתא הוא דקא בעי ובשבת
גופיה לא קא מעני שפיר דמי אינמי אילו דקא אזיל לומר
הלכה או לפיקא או לבי מדרשא או לחפלה בשבת מהג
לפסוע פסיעה נסה מי אמרינן כבוד שבת עדיף ולא ליפסע אנ
דילמא חבובי דבר הלכה עדיף ושפיר דמי בריך שמיא דקבא
דיהב לנא אורייתא ומצוותא על ידי משה רבנא לאלפא עמיה
בית ישראל תנו רבנן קערות שאכל בהן בשבת ערבות
מדיחן ואוכל בהן בשחרית שחרית מדיחן ואוכל בהן בצהרי'
בצהרים מדיחן ואוכל בהן במנחה מיכן ואילך שוב אינו מדיח
אבל כוסות וקיתונות וצלחיות מדיחן והולך כל היום לפי שאין
קבע לשתיה אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל
המקיים שלש סעודות בשבת נוצל משלשה פורעניות מחבלי
של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג מחבלי של
משיח מניין כתי' הכא יום וכת' התם לפני בוא יום י' הגדול
והנורא מדינה של גהנם מניין כתי' הכא יום וכת' התם
יום עברה היום הזה ממלחמת גוג ומגוג מניין כתי' הכא יום
וכתי' התם ביום בוא גוג אמר רב יהודה אמר רב כל המתנעב
בשבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר והתענג על יי' וי' לח'
משאלות לבך עונג זה אינו יודע מה הוא כשהוא אומר וקראת
לשבת עונג הוא אומר ור' עונג שבת כמה מענה אמר רב
יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיר דרב בתבשיל של
תרדין ורגים גדולים וראשי שומים ורב חייה בר אשי אמר
אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאוהו עונג ורב פפא אמר
כסא דהרסנא אמר רב חייה בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר
את השבת כהלכתה אפילו עובד עז' כאנוש מוחלין לו שנאמר
אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם והיחזקה שומר שבת מחללו
אל תיקרי מחללו אלא מחול לו דאורי' כתי' ונתן לכם את השבת
שאלות א ב ii על

גלותיכם / שכן כה אמר יי' לרסרסים אשר ישמרו את שבתותי ונג' / מה בתי אחריו נאם יי' אלהים מבקש נדודי ישראל ונג' / אמרו עליהם שמאי הזקן שכל ימי חייו אוכל ללכוד שבת כיצד מצא בהמה נאה אמר זו ללכוד שבת / לומר מצא אחרת נאה הימנה היה אוכל את הראשונה ומניח את השנייה כמצא כל ימי חייו אוכל ללכוד שבת / אבל חלל הזקן מידה אחרת היתר בו ברוך יי' יום יום / ועוד כך חיה מנהגו של הלל הזקן במעלי שבת אומר לו אדם לזיכך אתה הולך / אומר לו לעשות מצוה ואינו הויא מצוה רבית המרחק כדי לנקות את הגוף בשביל כבוד שבת / דאמר רב יוחנן אמר שמואל כך היה מנהגו של ר' יהודה ברבי אטיא / ערב שבת בביתו לו ערכה בלילה חמין ורוחץ בה פניו ידיו ורגליו ומתעטף בסדין המצויץ ודומה למלאך יי' צבאות והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסות / אמר להם בניי לא כך שנית לכם סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין והלכה כבית הלל / ואנהו סבור משום כסות לילך / אמר רב יהודה אמר רב אילמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בזה כל אומה ולשון / שכן יהי ביום השביעי יצאמן העם ללקוט ולא מצאו / וכלי בתריה ויבא עמלק ונג' / אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אילמלא שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין / שנאמר בראשית / לרסרסים אשר ישמרו את שבתותי ונג' / וכלי בתריה והביאות' אל הרקיע ושמתים בבית תפלות' /

יוסף מוקיר

שבי הוה ההוא גוי בשבכותיה דהו נפיש נכסיה טובא אמרו ליה כלדיא כולוה ניכסיה יוסף מוקיר שבי אכיל להו אזל ובניהו לכלוהו ניכסיה זכין בהו מרגניה אוחתה בסיניא בהו דקא עבר מעברא אפרדיה זקא לסיניא שדייה למיא אתא כוורא כלעיה אסקוה לכוורא אתויה אפניו דמרגלי שבתא אברו מאן זכין כי השתא אמרו להו זילו אמשיור לגבי יוסף מוקיר שבי דרגיל זכין אמשיור ניהליה זכניה / קרעיה ואשכח ביה מרגניה זכניה בתליסר אלפי עורא דדינרי / ותלא סודרא חזיה ההוא גוי לסודריה ואזל וחנק נפשיה / בעא מיניה רבי מרבי ישיבועאל ברבי יוסי עשירים שבארץ ישראל במה חן זוכין / אל בשביל שמעשרים / שנאמר עשר תעשר / עשר בשביל שתתעשר / ושכבכל במה חן זוכין בשביל שמכדין את התורה / ושכשאר ארצות במה חן זוכין בשביל שמכדין את השבת / דאמר רבי חייא בר אבא פסק אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלדוקייה והביאו לפני שלחן של זחב משאוי ששרי עשר בני אדם ושש עשרה שלשלו של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתונות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מגדים וכשחן מביחין אותו אומרים ליה הארץ ומלאהו ונג' / וכשחן מסלקן אותו אומרים הטמים שמים ליה והארץ נתן לבני אדם / אמרתו לו בני מפני מה זכית לכן / אמר ליה קצב הייתי וכל בחמה נאה שבאה לידי אמרתו זו ללכוד שבת / אמרתו לי בדרך המקום שזכית לכן / תניא אל קיסר רבי יהושע בן חנניו מפני מה תשביל של שבת ריחו נודף / אל תכל אחד יש לנו ושבת שמו שאנו משילין בו הולך ריחו נודף / אמר לו חן ליהימנו / אל אינו מועילך כלום שכל מי שמשמר את השבת מועיל לו וכל מי שאינו משמר את השבת אינו מועיל לו כלום / אמר לו ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב ולקדוש' מכוזר / אל זה יום הכיפורים שאין בו אכילה ושתייה אמרה תורה כבודו בכמת נקיה / וכבדתו / רב אמר להקדים / ושמואל אמר לאור' אמר לו רב פפי בר אבא לרב פפא כנון אמן רשכיה לן חמרא

(בישדא)

על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים כתיב חמא יומים וכתוב התם לחם משנה / שהיה משונה בטעם ובמראה / וכן את מוציא כל תבשילין שמתבשלין בשבת טעמן טעם אחר הוי לחם משנה / וכן לחם יומים כפלים / וכן את מוציא כל עוסקה של שבת כפול אזהרותיה כפולות שנאמר זכור את יום השבת לקדשו / וכת' שמור את יום השבת לקדשו / עונשה כפול / שנאמר מחלליה מות יומת / בזמירותיה כפולות שנאמר מזמור שיר ליום השבת / שכרה כפול / שנאמר לחם יומים / השבת לא ניתנה אלא דוגמא לעולם הכא / מה שבת לא ניתנה אלא לאכילה ושתיה ולקלים ולהקלה / אף לעולם הבא אין לו לאדם אלא לאכול ולשתות ולקלים ולהקלה / שכן יואל הגבאי אומר ואכלתם אכול ושבעו והללתם את שם יי' אלהיכם / ואף הקב"ה הזהיר להן לישראל ואמר להן כל מי שהוא מחלל את השבת כבודי הוא מחלל / מעשה ברבי עקיבה שהיה יושב בשבת לפני טורנוסרופוס הרשע אמר לו טורנוסרופוס מה יום מיומים / אל ר' עקיבא מאי את גבר בגברי / אל מאי אמרי לך / ומאי אכרת לך / אל אמרת לי מאי שנא שבת משאר יומי ואמרי לך מאי שנא טורנוסרופוס משאר גברי / אל טורנוסרופוס דעבי מלכא לקורי / אל ר' עקיבא שבת במידעבי קמיה קב"ה ליקוריה / אמר ליה מי ימר דהוא שבתא דרמא ליתיה אלא חד בשבא או תרי בשבא / רבוז גשמי' וטללים ובוז גשמים וטללים / כזה משיב רוחות ובוז משיב רוחות / כזה נולדים ובוז נולדים / כזה מתים ובוז מתים / אל רבי עקיבא בעל הבית שעירב בטליל זמנים ומצא מרשות לרשות / אמר לו טורנוסרופוס מכת ילפינן / אל רבי עקיבא מכן שהיה יורד לישראל שבת יום היה יורד ובשבת אינו יורד / אל הנח ממך שלא היה יורד כימינו נילף מדבר אחר / אל ממאי נילף מבור כמבשילין שהוה רץ כל הימים ובשבת הוא עומד / אמר ליה אף כבודו הוא אינו מאמין שאינו יודע את מקומו / אמר ליה רבי עקיבא לך אצל מעלה זכורים שכל הימים הוא עולה בידו ובשבת אינו עולה בידו ומתים יודעים שהוא שבת והחיים לא ישמרו אותה / ועוד אל לך אצל קבר אביך שכל ששת ימים בעלך עשן ובשבת אינו מעלה עשן / הולך ובדק בקבר אביו וראה שבת יום מעלה עשן ובשבת פוסק אב' שמוא נגבר גזר דינו / אל חזור בדוק מראש / חזר ובדק וראה כך / אל שמוא נגבר אבי וולך פוסק מקברו בשבת / אל לך שאל את אביך ויאמר לך / הולך ועשר כשפים והעלהו מקברו / אל מה שבחייך לא שמרתה / במיתתך אתה משמר / אל לא כי אלא מלאך שהוא ממונה עלינו דומה שמו והוא דן אותנו בכל יום ויום ובערב שבת עם חשיכה בת קול פקדות ואומרת הנח להן לרשעים אלו וינחוו ומניחים אותנו כל השבת כולל ומוציא שבת עם חשיכה צועק המלאך שהוא ממונה על הרוחות ואומר חזרו לנהגם שכבר השליכו ישראל את סדיניהן / ולכן ישראל בזכרון בסדר מוציא שבת ואומרין ויהי נועם יי' אלהינו עלינו / במצאי שבתות ובמוציא ימים טובים שחל להיות בשבת מיכן רמז ליהי נועם במוציא שבתות / אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר הקב"ה לישראל הוי כשמרין את השבת שהיא שקולה כנגד כל התורה כולה / בזה כח שמירה ובו כח שמירה / בזה כח שמירה כי אם שמור תשמרן את כל המצוה / ובשבת כח שמור את יום השבת לקדשו השבת נתנה על ידי משה / והתורה נתנה על ידי משה / השבת נתנה על ידי משה דכתיב ראו כי יי' נתן לכם את השבת / והתורה נתנה על ידי משה דכתיב ויתן אל משה ככלותו / אמר הקב"ה אם שמרתם את השבת אני מקבץ

ובישראל כולי יומא במאי נישניה. אמ' להו'אי רגליתו לאקדומי
אחרו ואי רגליתו לאחורוי אקדימו. רב ששת בקייטת מותיב
להו' לרבנן הויא דמשיא שימשא ובסיתווא מותיב להו' הויא
דמשיא טולא כי הוי' דליקמו' רבי'א וזה מהדר אזורי דרבנן
אמ' להו' במשיא בעינא מיניכו לא תחלוני' אמ' רב ואיתימא
ריב'א אפילו יחיד המתפלל בע' צריך לומר ויכולו. ואמ' רב
המנוכא כל המתפלל בע' ואמ' ויכולו מעלה עליו הכתו כאלו
נעשה שותף להקבה במעשרת בראשית שנא' ויכולו חשמים
והארץ וגו' אל תיקרי ויכולו אלא ויכלו. ואמ' רבי לעזר מניין
שדיבור כמעשה שנ' כדרכי' שמים נעשו. אמ' רב חסדא אמ' מר
עוקבא כל המתפלל בע' ואמ' ויכולו שני מלאכי שרת המלוין
אותו מניחין ידוהם על ראשו ואומרים לו וסור עונך וחטאתך
תכופר.

הניא ר' יוסי ז' יהודה או שני מלאכי שרת מלוין לאדם בע' ש
מכית הכנסת לביתו. מצא נרו דלוק ושולחנו ערוך
ומיטתו מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון לשבת אחרת כך
ומלאך רע אומר אמן בעל כרחו ואם לא מצא כך מלאך רע אומ'
יהי רצון לשבת אחרת כך. ומלאך טוב אומר אמן בעל כרחו.
א' אלעזר לעולם יסדיר אדם שלחנו בערב שבת ואע' שאינו
צריך אלא לכזית. ואמ' רבי חנינא לעולם יסדיר אדם שלחנו
במוצאי שבת אע' שאינו צריך אלא לכזית. חמין במוצאי שבת
מלונגמא. פת חמה במוצאי שבת מלונגמא. ר' אבהו הו' עבדין
ליה במוצאי שבתא. עגלא תולתא והוה אכיל מינה כוליתא.
כי גדל אבימי בריה אל' למר' ליה למר' לאפסודי כולי. האי
לישכוב כוליתא. ממעלי שבתא שבקיה אתא אריא אכליה.
אמ' ריב'א כל העונה אמן יהא שמיא מברך בכל כחו קורעין לו
גזר דינו שנ' בפרוע פרעות כישרא בהתנב' עס ברכו. מר'
טעם בפרוע פרעות כישרא משר' דברכו. א' חיה בר אבא
א' יוחנן אפי' יש בו שמץ ע' מוחלין לו כת' הכא בפרוע פרעו'.
וכת' ההם כי פרעה אהרן לשמעה בקמיה. הויא דקא מצלי
ושמע יהא שמו הגדול מבורך שותק ואינו עונה כיון דשמע ליה
כמאן דמצלי דמי. א' והושע בן לקיש כל העונ' אמן בכל כחו
פותחין לו שערי גן עדן. שנ' פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר
אשונים אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן. מאי אמן
א' חנינא אל' מלך לאמן. א' חמא בר לקיש כל מי שהוא עונה
אמן בעול' הזה זוכה לענות אמן בעולם הבא שנ' ברוך י' אלהי
ישרא'מן העולם ועד העולם אמן ואמן. אמן בעולם הזה ואמן
לעולם הבא.

ולכ'ין סאילתא רמא'לנא קרמ'יכו'.

האי מאן דיתבי בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי
מי אסיר ליכנס לשבת כשהוא מעונה או דילמא כיון
דלאשלומי מעלי שבתא הוא דקא בעי ובשבת גופיה לא קא
מיטני ושפיר דמי. תא שמע. דאמר רבא כי הוינן בירב הונא
איבעיא לן בני בי רב דיתבי בתעניתא במעלי שבתא מהו
לאשלומי מי אמרינן אסור ליכנס לשבת כשהוא מעונ' אורא.
לא הות ביריה כי אתן לבי רב יהודה בען מיניה ולא הות בידיה.
אמ' רבא ניהו אנן דתניא תשעה באב שחל להיות בע' מבאינן
לו ביצא מגולגלת וגומעה בלא מלח כד' שלא יכנס לשבת
כשהוא מעונה דברי ר' יהודה שאמר משום ר' עקיבא. ואמ' רבי
יהודה מעשרה שהיינו וישובין לפני' ר' עקיבא ותשעה באב שחל
להיות בע' היה והביאורו ביצא מגולגלת וגומעה בלא מלח לא
מפני שתאב היה אלא להראות כח הלכה לתלמידים. ר' יוסד

דר'שה מק'ום שנהגו:

בראשית

ב שאלתא

דאילו מאן דאית ליה דינא
בהדי חבירי' אסיר לית
למיעבד בהדיה כאלומות לא

מיכני ליה למיזל לגבי דינא ומיפסק להון דינא דאורייתא
וקבולי עריות דינא דעל קושטא מתקנים עולא כדתנן רשב'
אומ' על שלשה דברים העולם קיים על הדיון ועל האמת ועל
השלום. וכד בריה קדב'ה לאדם הראשון פקויה עילוי דינא
דכת' ויצו' אלהים על האדם לאמר. ואמ' רבי יוחנן ויצו אלן
הדינן שנ' ב' ידעתי למען אשר יצוה את בני ואת ביתו וגו'.

מה צוואה דהתם דינא אף צוואה דהכא דינא. ואע' דפקדיו
גוים עילוי דינא הני מילי למידן אינהו אהרדי אבל למידן
ישראל אע' דקא דיינינן דינא דאורייתא אסיר לאיזדוקקי להון.
דתניא היה רמאי אומר כל מקום שאת מוצא אנגרות של
גוים אע' שדינן כדניי ישראל אי אתה רשאי להיזקק להן. ש'
ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם לפניכם ולא לפני גוים.
דא לפניכם ולא לפני הדיוטות. אביי אשכחיה לרב יוסף דקא
מעשה אנשי אמר ליה ווא אנן הדיוטות ותניא לפניכם ולא
לפני הדיוטות. אל' אנן שליחותיהו קא עבדינן מיד דהורר
אהודות והולאות. אי חכי אפי' גזילות וחבלות במידתנן דיני
ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה. אמ' ליה הני שכחי
והני לא שכחי. וגר נמי פסול לרדן את ישראל דאושפזיכני'
דבר אדא בר אבהו מגרים הוה אתי והוה קא מביצי אי הויא ורב
ביבי מר אמר אנא עבידתא סודרתא במילי דמתא ובר אמ' אנא
עבידתא סדרות במילי דמתא ואושפזיכני' דבר אדא בר אבהו
מגרים הוה קא אתי. אל' רב יוסף תנינא שום תשים עליך מלך
כל משימו שאתה משי' לא יהו אל' מקרב אחיך. אל' רב אדא בר
אבהו אפי' אמו מישר. אל' אמו מי' מקרב אחיך קרינן ביה.
את למילך גר מהו לרדן את חבירו גר מי
אמרינן כיון דכתיב משפט אחד ויהיה לכם

ברם צריך

שאלות

א ג ii iii ולגר

ד שאלתא

דאסיר לחץ לדבית ישראל
למיגול ולמיחסף הד חברה
דחמיר עונשא דגזילת שפי
מן כל איסורי דהבי אשכחן בכני דרא דשופנא דלא איתחתם
גזר דין עליהון לא עילת גזילה דאסר לא עזר בוא וואה כמה
קשרה כחושל חסם שהי דור המבול עברו על הכל ולא
נתחתם גזר דינהון אלא על החבם ש' כי מלאר הארץ חסם
כפניהם והנני משחיתם את הארץ ואם רבי אכזה שלשה אין
הפרגוד נבעל כפניהם ואילן הן אונאה וגזל ועז אונאה דכת'
הנה י' נצב על חומת אנך וגו' גזל דכת' חסם ושוד ישמע כח
על פני וגו' עז דכת' העם המכעיסים אותי על פני תמיד וגו'
ואם רבי יוחנן כל הגזל את חבירו שורר פרוטה מעלל עליו
דבתו כאלו נוטל בשמתו ממנו ש' כן ארה' כל כועע כעע את
נפש בעליו יקח' ומאן דגזל ועבד תשובה וכהדר ליה ממנא
למריה מיתכפר ליה ואי מית ניגול מהדר מכונא ליושניו
ומיתכפר ליה וזכ מהדר להחיא נגזל מיתבעי ליה לאחולי
לגבי כי היכי דלא ליתמנע מלמעבד תשובה' תר הגזלנין
ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן וכל המקבל מהן אין
רוח חכמים נוחה הימנו' והני מילי דאין גזילה קיימת בעינא
אבל גזילה קיימת בעינא מקבלין אמר רבי יוחנן בימי רבי
גישנית משנה זו מעשה באדם אחד שביקש לעשות תשובה
אמרה לו אשתו ריקר' אם אתה עושה תשובה אפילו אכנס
זה אינו שלך ונמנע ולא עבד תשובה כאות שעה אמרו הגזלני'
ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן וכל המקבל מהן אין
רוח חכמים נוחה הימנו' מתיבי הרועים והגבאים והמוכסין
תשובתן קשה ומחזירין למכירין' מחזירין ואינן מקבלין מהן'
לא למה מחזירין כדי לצאת ידי שמי' אי הכי אימא סיפא ושאינן
מכירין ועשו בהן צרכי צבור' ואמר רב אסא בורות שיהיו
ומעדות' אלא לא קשיא כאן קודם תקנה וכאן לאחר תקנה'
והשתא דאמר רב נחמן כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה שאינה
קיימת' הכא נמי כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה שאינה קיימת'
והא אכנס דגזילה קיימת הואי מאי אכנס דמי אכנס' והא דקא
גזל ואם אשקול השתא כדצריך לי והדר אשלם רשע מיתקרי'
שכ חבול ושיב רשע גזל וישלם אעפ' שדעתו לשלם רשע הוא'
ברם צריך דמי מילי דקא גזל ארעא למשקליר'
לכפשיה היכא דקא בעי למיתן ליה מתנה
להחזיר גזל ולא קא מקביל מיניה' ואמר אישקול מידי מיניה
כי היכי דאיחייב ליה תשלומי כפל דלישקליה לממוניה בעיניה
ולישקול כפליה' אינמי קא חזי ליה דלא מיוזדר בכמוניה ואם
אי גביה מיני' והדר אהדר' ניהל' כי היכי דלא ליפשע בכמוניה
מאי מי אמרינן כמאן דלהחזיר דניגול הוא דקא עבד שפיר
דמי' או דילמא כיון דעד דמהדר ליה אית ליה צערא אסיר'
ת'ש' דתניא לא תגזול לא תגנוב על מנת למקש לא תגנב
עם לשלם תשלומי ד' וח' בן כג אום' לא תגנב את שלך
מאחורי הגנב שלא תיראה גנב' לא תגנובו ולא תחששו ולא
תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לטקר' שאם גנבת
סופך לבחש וסופך לטקר וסופך לישבע יכול אין אלא על שם
המיוחד בלבד ומניין לרבות הכינוי' תל' ולא תשבעו בשמי
כל שם שיש לו' ולא תשבעו בשמי לטקר וחללת את שם וגו'
מלמד ששבעות שוא הוא חילול השם' דא חלל נעשה אחת
וחלץ לחיה ולבהמה' וכן הוא אום' כי בפני אלה אבלה הארץ
וגו' מאי טעמא לא תגזבו קרא יתירא הוא דא כתי' לא תגזול

ולגר הגר וגו' כיון דלישראל פסול לגר נמי פסול או דילמא
לגבי הדדי כישראל דמו ודינין חד חכיה' תא שמע דאם רבא
גדרן את חבירו גר דבר תורה ש' שום תשים עליך מלך מקרב
אחייך' עליך אי אתה משים דין גר דבענן מקרב אחייך אכל גר
ון את חבירו גר' ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל מאי
טעמא מקרב אחייך הוא אכל לענין חליצה עד שיהא אמו ואכיו
מישראל' ש' ונקרא שמו בישראל בכית דין של ישראל ולא
בכית דין של גרים'

בראשית

ג שאלתא

דמחזיקין דבית ישראל לרחומי
חד על חכריה ולמיעבד
בהדיה מצוה וגמילות חסדים
דלא כרייה קפה לעלמיה לא חסד וכרחמים רבת זכור רחמיך
י' וחסדיך כי מעולם המר' ובענין למיגמר מידריה דקרבא
דאמר רבי חמא בר חנינא מאי דכת' אחרי י' ילכו כאריה ישאג'
וכי איפשר לו לאדם לילך אחר הקפה והלא ככרנאמר כי י'
אלהיך אש אוכלה הוא אלא אחרי דרכי של הקפה מה הקפה
הלביש ערומים ש' ויעש י' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור
וילבישם' אף אתה הלביש ערומים מה הקפה ביקר הווליס ש'
זירא אליוי' באלני במרא וגו' אף אתה ביקר הווליס מה הקפה
קבר מתים ש' ויקבר אותו בניא' אף אתה קבור מתים' מר'
הקפה ניהם אבלים ש' ויה אחרי מות אברהם ויבדך אלהים
את יצחק בנו' אף אתה נחם אבלים' ורש רבי שמלאי תורדו
תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסד' תחלתה גמילות
חסד' ש' ויעש י' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם'
סופה גמילות חסדים ש' ויקבר אותו בניא' ורש רב עזרא
זימנין אבר לה משמיה דרבי אסי וזימנין משמיה דר' אמימאי
דכת' כה אמר י' אם שליבי' וכן רבים וכן גזו ועבר' ועיניתין
לא אענד' עוד' אם ראה אדם שמוזנותיו מצומצמין יעשה מהן
צדקה' וכן רבים' כל שכן כשהן מרובין וכן גזו ועבר' תנא
דבי ר' שמעון כל הבגוז ממכסיו ועושה מהן צדקה ניצול מדינה
של גיהנם' מטר לשתי רחילות שהיו עורבו' כגזר גזוה עוברת
ושאינה גזוה אינה עוברת' ועיניתין' אבר מר שורא אפילו
עני המתפרנס מן הצדקה חייב לעשות צדקה' לא אענד' עוד'
תני רבי יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות' וכי עבד מיתבעי
ליה למיעבד בצינעה דאמר רבי אלעזר מאי דכת' הגיד לך אדם
מה טוב ומר' י' דורש מוכ' כי אם עשות משפט ואהבת רסד
והצנע לכת עם אלהיך' בהוצאת המת ובהכנסת הכלה הכת'
מדבר והלא דברים קו' ומה דברים שדרכן לעשותן כפרהסיא
אמרה תורה הצנע לכת דלא ליבא קמי מאן דלא ידע' הכי
עבד וחזי עבדי לאשתבחיו כפפשיה' דברים שדרכן לעשותן
בצינעה על אחת כמה וכמה'

ברם צריך הוצאת המת והכנסת הכלה אידי מהן
קודם הוצאת המת דדא גבי טומאה
דחיה את לא תעשה שבתורה או דילמא הכנסת הכלה עדיפא
משום כי לא תהו בראה לשבת יצרה' ת'ש' דתניא מעבירין
את המת מלפני הכלה וזה מלפני המלך ישראל' רבי אלעזר
אומר הכנסת הכלה עדיפא' וכן הילכתא'

נח פרשת

תולדות נח

ה שאלתא

דמחיבין דבית ישראל
למינסכ נשי ואולידי בני
וקימי פריה ורביה דתניא
ר' אליעזר אומ' כל שאינו מתעסק בפריה ורביה כאלו שופך
דמים שנאמ' שופך דם האדם באדם דמו ישפך / וסמך לירח
ואתם פרו ורבו / ר' עקיבא אומר כאלו מבטל את הדמות שנ'
בעלם אליהם עשה את האדם / וסמך ליה ואתם פרו ורבו וגו'
ומאן דלית ליה אוזינקא למינסכ איתתא ואית לירח ספר תורה
אף על גב דאמור רבנן לא ימכור אדם ספר תור' אעפ' שצריך
לו / יותר על כן אמ' רבי שבג אפילו אין לו מה יאכל ומכר ספר
תורה או בתו אינו רואה סימן כרכה לעולם / אבל למינסכ
איתתא וזבני ספר תורה ומיעבר אוזינקא בדמיה לקימי פריה
ורביה שפיר דמי / דאמ' רבי יוחנן משום רבי שבג אין מוכרין
ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה /

ברם צריך

ללמוד תורה ולישא אשה איז זה מהן קודם /
היכי דמי כנון דלית לירח אוזינקא אלא
או למיעסק באורייתא או למינסכ איתתא מי אמרינן / לישא
אשר עדיף משום לא תהו בראה לשכת יצירה / או דילמא
תלמוד תורה עדיף דאמר בר גדול תלמוד תורה שהתלמוד
מביא לידי מעשה / הלכך תת עדיף הילכתא מאי / תש' דתרי
ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח' ישא אשה ואם אי
אפשר לו כלא אשה ישא אשה ואח' ילמוד תור' אמ' רבי יהודה
אמ' שמואל הלכה נושא אשה ואח' ילמוד תורה / ור' יוחנן אמר
רחיים בעצור וועוסק בתורה ולא פליגי הא לן ורוא' להו /

אינמי ברם צריך

כי מוכין ספר תורה היכא דלית
ליה כניס אבל היכא דאית לירח
בנים ואשה לית ליה וקא בעי למינסכ מהו לזבני ספר תורה
ומינסכ מי אמרינן כיון דאית ליה בני הא קיים ליה לא תהו
בראה ולא מוזבין / או דילמא כיון דלא ידע אי האו ידעא מעלה
או האו ידעא מעלה שפיר דמי לזבני / תש' דתניא רבי יהושע
אומ' נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו הו' לו בני' בילדותו
יהו' לו בנים בזקנותו / שנאמ' כבקר זרע את זרעך ולעריב אל
תנח ירך / ואמר רב מתנח הלכה כרבי יהושע / אלמא אעג
דאית ליה בני שרי לזבני ספר תורה ומינסכ איתתא בת בנים /

תולדות נח

י שאלתא

דאסיר להון לרבית ישראל
למיכל כשרא דתליש מן
חיותא מיקמי דתשתחיש
דכתי' לא תאכל הנפש עם הבשר / ואפילו אוכליה לניח נמי
אסיר / דתנן רבינא אומר מניין שלא ישיט אדם כוס יין לזכיר
ואבר מן החי לבני נח שנאמ' ולפני עור לא תתן מבשר / ומנא
לן דאיתסר לבני נח דכתי' אך בשר כנפשו דמו לא תאכלו יכול
אף כשרצים כן תלך אך חלק / ומאי תלמודא דהאי אך למעוטי
שרצים הוא דאיתא אמ' רב הונא דאמ' קרא כנפשו דמו מי שדמו
חלוק מבשרו יצאו שרצים שאין דמן חלוק מבשרו ואילו אבר
וכשר המדולדלין בכמהה ושחטה לבהמה אם יכולין להעלות
ארוכה / מישתרין בשחיטה דבהמה ואילו לא / היכי דמי
להעל' ארוכה כדתנן נשבר העצם אם רוב הבשר קיי שחיטתו
מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו / והיכא דשחטה לבהמה
ועדיין לא נפקא נשמתה מאן דתליש כשרא ואכיל מינה קא'
בלא תעשה / דתניא מניין לאוכל מן הבהמה עד שלא תצא

נפשה שהוא עובר בלא תעשה שנ' לא תאכלו על הדם / דא לא
תאכל מן הבשר ועדיין דם כמזרק / ד' דוסא אומר מניין שאין
מכרין על הרוגי בית דין / שנ' לא תאכלו על הדם / רבי עקיבא
אומר מניין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום
כל אותו היום / שנאמ' לא תאכלו על הדם /

ברם צריך

אילו כישראל דתליש מן חיותא מיקמי דנפקא
נישמתה מהו למיכליה כתר דנפקא נישבתה
מי אמרינן כיון דאמר מר שחט ברם שנים ארוב שנים ועדיין
היא מפרכסת הוי היא כחיה לכל דבריה כתלוש מן החי דמי' או
דילמא כי אמרינן כחיה לכל דבריה הני מילי להעבדה והערכה
ולרבע' ולהרוש בה אבל לענין אבר מן החי אכשרתיה שחיטה
לאפוקיה מידי אבר מן החי / ואם תיבעא לום לישראל בשחיטה
תליא מילתא ואכשרתיה שחיטה לגוי מאי כיון דלגוי לאו
בשחיטה תליא מילתא אלא ביציאת נשמה כאבר מן החי דמי /
מידי דהוה אברהם טמאה או דילמא כיון דלישראל שרי לזכא
מידי דלישראל שרי ולגוי אסיר / תש' דאמר רב אידי בר
אבי ארי יצחק בר אשיאן הרוצה שיכריא יתחוך כזית כשר מבית
השחיטה קודם שתצא נפשה ומולחו יפה ויפח ומדירו יפה יפח
ומבתיך לה עד שתצא נפשה / אחד נמי ואחד ישראל מותרין
לאוכלו / תניא נמי רבי הרוצה לאכול מבכהה קודם שתצא
נפשה הותר כזית כשר מבית השחיטה ומולחו יפה ויפח ומדירו
יפה יפח ומבתיך עד שתצא נפשה ואוכלו / גוי וא' ישראל מותרין
בו / אלמא בשחורה לזכא מידעם דלישראל שרי ולגוי אסיר /

פרשת לך לך

ז שאלתא

דמחיבין דבית ישראל
למינסכ אורייתא ולאמורי
ולמיגרס ולקמי וכל מאן
דמעסי ליה לחכמיה למינא אורייתא השיבין עליה קמיה שמיא
כמאן דהוא כרייה דאמר ריש לקיש המעסה את חכירו לזכר
מצוה מעלה עליו הכתו' כאלו עשאו' שנ' ואת הנפש אשר עשה
בחרן / ולא כת' אשר לימדו / ר' אקור אמ' כאלו עשאו' לדברי
תורה / שנאמ' ושמרתם מצותיו ועשיתם אותם / רבא אמר כאלו
עשאו' לעצמו / שנ' ועשיתם אותם / אל תיקרי אותם אלא אתם /
ארי אבהו כל המעסה את חכירו לזכר מצוה מעלה עליו הכתו'
כאלו הוא עשאר / שנ' ומשך אשר הכית בו את היאור / וכי
משה הכה את היאור והלא אהרן הכהו / שנ' ויאמר יי אל משה
אמר אל אהרן קח משך ונכה ירך וגו' / אלא הואיל ומשה הוא
דאמר ליה לאהרן ועבד לירח אהרן אסיק קבה עליה כמאן
דהוא עבדיה / אמר רבי שמואל בר כחנני אמר רבי יונתן כל
הבולמך בן חכירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו הוא ילדו /
שנאמ' ואלה תולדות אהרן ומשה / וכתוב כרייה ואלה שמות
בני אהרן בני משה וכו' / אלא לומר לך אהרן ילד ומשה
לימד ומעלה עליו הכתוב כאלו הוא ילד / אמ' רבי אלכסנדר
כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה
ובפמליא שלמטה / שנ' או יחזיק במעויו יעשה שלום לי שלום
יעשה לי / רב אמר כאלו בנה פלטורין של מעלה ופלטורין
של מטה / שנ' ואשים דברי כפיך וגו' / רבי יוחנן אמ' אף מנין
על כל העולם כולו שנ' וכל ידיו כסיתך / ריב' אמ' מקרב את
הגאולה שנאמ' ולאמר לעיני עמי אתה /

ברם צריך

תלמוד ומעשה אי זה מהן קודם / מעשה עדיף דתלמוד גופיה משום מעשה הוא דאמא / דתנן לא הודרש הוא העיקר אלא המעשה אודילמא תלמוד עדיף דאי לאו תלמוד לא ידע למיעבד מעשה / ואם תבטא לומר תלמוד עדיף / תלמוד דאחרים ומעשה דידיה אי זה מהן קודם תלמוד עדיף כדאמרנן / או דילמא מעשה דידיה עדיף / דהאי דידיה והאי דאחרים / ת"ש ככר הירי רבי טרפון חקנים מסוכין בעליית בית נתזה בלוד / נשאלה שאילה זו כפניהם תלמוד קודם / או מעשה קודם / נענה רבי טרפון ואמר גדול מעשה / נענה רבי עקיבא ואמר תלמוד קודם / נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מכיא לידי מעשה / תניא ר' יוסי ואמר גדול תלמוד שהתלמוד קודם לחלצה ארבעים שנה ולמעשרות חמשים וארבע / ולשמישים ששים ואחת / וליובלות מאה ושלוש / אשכחן תלמוד דידיה קודם למעשה דידיה / מעשה דידיה ותלמוד דאחרים מאי / ת"ש דאמר רבנן בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בתריה דרבי / יוחנן כי הוה נפיק מבית הכסא הוה שילינן ליה מעשה שמעתא ולא אמר לן עד דמשרת ידיו ומנח תפילין וחדר אמר לן אלמא מעשה דידיה קודם לתלמוד דאחרים / והא אמר בר גודל תלמוד / לא קשיא הא וידיה ודא דאחרים /

פירוש

ומניין שהתלמוד קודם לחלצה ארבעים שנה / אותם ארבעים שנה שהלכו במדבר ולמעשרות חמשים וארבע שבע שביבשו ושבע שחילקו הרי ארבע עשרה וארבעים הרי חמשים וארבע / לשמישים ששים ואחת חמשים וארבע ושבע הרי ששים ואחת / וליובלות מאה ושלוש חמשים וארבע וארבעים ותשע הרי מאה ושלוש / שמשעה שחילקו התחילו לחשב יובל /

לך לך

ח שאילתא

דמחיבין רבית ישראל לצלוי תלת זימני בימא ש"ך ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמרת וישמע קולי / ואמר רבי יוסף ב"ר חנינא תפילות אבות תיקנו / אברהם תיקן תפילת שהרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני י' ואין עמידה אלא תפלה / שנאמר ויעבוד בנחם ויפלה / יצחק תיקן תפלה של מבנה ש"ך ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב / ואין שיחה לא תפלה ש"ך אשפוך לפני שיחי צרתי לפני אני / ויעקב תיקן תפלה של ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם / ואין פגיעה לא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי אר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה בין ביתאל ובין העי לא נשתייר משונאותם שריר ופליט / ומנחן דצלי אברהם אבינו בין ביתאל ובין העי שנאמר וילך למסעיו מנגב ועד ביתאל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין ביתאל ובין העי / אל המקום המזבח אשר עשה שם כראשונה ויקרא שם אברהם בשם י' / ריש לקיש אמר כל המתאמץ בתפלה שלמטה לא יהיו לו צדים למעלה / ש"ך העירך שועך לא בצר וכל מאבצי כת / ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם דחמים שיהו הכל מאבצין כחו מלבט ושלא יהיו לו צדי למעלה / וכד מצלי מתבעי לביקס באימתתא / דאמר רב חסדא בר ביזנא אר שמעון חסדא המתפלל צריך שידארת את עצמו כאילו

שכינא שרוייה כנגדו ש"ך שויתי לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט / ומיתבעי ליה לכוונא דעתיה / דתניא המתפלל צריך שיכוין לבו / אבא שאול אומר סימן לדבר דתנין תנין לבס תקשיב אונך / ומיתבעי ליה לצלוי בהדי ציבורא / דא"ר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הציבור שנאמר ואני תפילתי לך י' עת רצון איכתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין / רב נחמן בר יצחק אמ' מהכא הן אל כביר ולא ימאס כביר כח לב / רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא כעת רצון עניתך / תניא נמי הכי רבי יוחנן ואמר מגין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים ש"ך הן אל כביר לא ימאס כביר כח לב / אר יוחנן בתחלה הוא אומ' י' שפתי תפתח ולבסוף אומ' יהיו לרצון אמרי פי / ומצוה לצלוי צלותא דצפרא עס הנץ ההמה כדי שיהא סומך גאולה לחפילה / ונמצא מתפלל ביום / הני מילי לוותיקים אבל לכלי עלמא כדתנא תפלת השחר עד חצות ר' יהודה אומ' עד ארבע שעות /

ברם צריך

הילכתא כרבנן או כרבי יהודה הילכתא כרבנן / כרבנן ידחיד ורבים הלאה כרבים או דילמא הלאה כרבי יהודה / דתנין ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמרת עד ארבעי שעי קרו אינשי בקר עד פלגיה דיומא לא קרו אינשי בקר / ת"ש דאמר רב כהנא הלאה כרבי יהודה הואיל ותנן בכחירתא כוותיה / ועל תמיד של שחר שהיה מתקרב עד ארבע שעות אלמא עד ארבעי שעי קרו אינשי בקר וכן הילכתא /

לך לך

ט שאילתא

דאילו מאן דמיתיליד ליה ברא מוהיב למיהלית לתמניא יומי והיכא דאילו

איקלע שמיני שלז בשבת דוחה את השבת ואפילו כן שפחה כיון דנימול לתמניא יומי שבת נמי דחי / דאמר רבה אמר רבי אסי כל שאמור טבאה לידה נימול לשמונ' וכל שאין אמו טבאה לידה אין נימול לשמונה / אמ' ליה אביי דדור' דראשונים יוכיחו שאין אמו טבאה לידה ונימול לשמונה / אל ניתנה תורה ונתחדשה הלכה / איני ודא איתמר יצא דרפן ובי שיש לו שתי ערלות / רב הונא ורב חייר בר רב חד אמ' מחללין עליו את השבת וחד אמ' אין מחללין עליו את השבת עד כאן לא פליגי אלא לחלל עליו את השבת אבל לשמונה ודאי מחללין ליה לא הא בהא תליא / כתנאי יש לילד בית שנימול לשמונה ויש בית שנימול לאחר שמנה יש מקנת כסף שנימול לשמונה ויש מקנת כסף שנימול לאחר שמונה / כיצד לקח שפחה מעוברת ואחר כך ילדה זהו מקנת כסף שנימול לשמונה / לקח שפחה וילדה עמה זהו מקנת כסף שנימול לאחר שמונה / רב חמא אמ' הטכילה ואחר כך ילדה זהו ילד בית שנימול לאחר שמנה / וה"ל לא שני ילד בין הטכילה ואח"כ ילדה בין ילדה ואח"כ הטכילה אלמא א"ע דא' אמו טבאה לידה נמול לשמונ' בשלמא לרב חמא משכחת לה לילד בית כדקתני מקנת כסף שנימול לשמונה זה שלקח שפחה ואח"כ ילדה נמול לשמונה לקח שפחה ועוכרה עמה נמול לאחר שמונה / אלא לתנא קמאי לילד בית שנימול לאחר שמונה היכי משכחת לה / אמ' רבי ירמיה כגון שלקח שפחה לעוכרה דהא לא קניא ליה לישראל / חנינא למאן דאמר קניין פירות לאו כקניין הגוף דמי אלא למאן דא' קניין פירות כקניין הגוף דמי מאי איכא למימר / אמר רב משרשיא כגון שלקח שפחה על מנת שלא להטכילה / ומילתא שלא

ברם צריך

מהו לומר לגוי ואתווי לבר מערובא, תש דההוא ינוקא דאשתפוך חמימי, אמ' להו רבא לית' ל' מנו ביתא אל אביי והא לא עריבין, אל לסמוך אשתוף, אמר ליה והא לא שתיפו, אמ' להו אמרו לגוי ולייתיה, אמר אביי בעינא לאותוביה למר ולא שבקי רב יוסף, דאמר לי רב כהנא דכי הואי בי רב יהודה כל מילי דאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן בעשר, מלתא דרבנן עבדינן מעשרה והדר מותבינן תיובתא כתר כן אמר לי מאי בעית לאותוביה אמר לי הוציא שבות ואמירר לגוי שבות, ואין דוחה את השבת, אל ומי לא שני לך בין שבות דאית ביה מעשרה ובין שבות דלית ביה מעשרה, הוציא דבור בעלמא הוא דכתיב ודבר דבר אסור הרהור ותר, ומשרא דשאלתא הכינוי מהלינן ביבמא, אבל בליליא לא, ואפילו מילה שלא בזמנה ביום אין כלילה לא דתניא ביום השמיני אין לי אלא הנמול לשמונה שיהא נמול ביום מנין לתשעה לעשרה לאחר עשר לשנים עשר ושאר כל הנמולין שלא יהונמולין אלא ביום תל' וביום, אינמי כן לא דחו מכשירים דקמימילר, אבל כתר דמהיל אשתפוך חמימי, או אבדור סמני סכנה הוא ומחלינן עליה שבתא, התם הוא דאשתפוך חמימי או אבדור סמניר קמי דנמהול דאמר' תדחה מילה לבחר דלא איכא סכנה, אבל הוציא דאשתפוך חמימי ואבדור סמניר כתר דאימהיל משום סכנתא מהלינן עליר שבתא.

ברם צריך

יום שלישי למילה שחל להיות בשבת מהו הלכתא כרבי אלעזר ב' דאמר סכנה הוא ומחמין לו בשבת, או דלמא הלכתא כרבנן דאמרי לאו סכנה היא ואין מחמין לו בחמין שבת, אס' תל' הלכה כר' אב' דא' מחמין לו חמין שבת להרצת כל גופו, או דילמא להרצת מילה בלבד, תש דכי אתא רבין אמר רב אסי אמר ר' אב' ואמרי לה א' יוחנ' הלכה כר' אב' בין הרצת מילה בין הרצת כל גופו, בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שלא הוחמו בשבת.

וירא אליו

יא שאלתא

דאילו מאן דאיכלע ענייא לגביה דקא אזיל מדוכתא לדוכתא מבייב למישרח

ליה בשתי סעודות ואי בעי אושפיזא מידעס דנגי ביר מבייב למתן ליר, דתנן אין פוחתין לעני העובד ממקום למקום מכבד לפונדיון מארבע סאין כסלע, לן נותנין לו פרנסת לינה, שבת נותנין לו מזון ג' סעודות, מאי היא פרנסת לינה, אמר רב פפא פוראי וכי סריא, ומאי דרחים על ענייא, דמי לקב' כמאן דההוא שיכותא קמיה עבדה, דכתיב בלוי י' חונן דל, אמ' רב אסי אילמלי מקרא כת' אי אפשר לאומרו ככיוול עבד לוח לאיש מלוח, אמר רב יהודה אמר רב גדול הכנסת אורחים מהקבלת פני טבינה שנא' אל נא תעבד מעל עבדך, ואמר רבי יוחנן גדול הכנסת אורחים מכישול בית המדרש, דתנן מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תנן ושל תבואה מפני האורחים ומפני כישול בית המדרש, רב דימי מנהרדעא אמר יותר בכישול בית המדרש מדיקא מקדים בפני האורחים והדר בפני בטול בית המדרש, השתא חמש מפנין ארבע מיבעייא, אמר שמואל ארבע וחמש כדמשתעו אינשי, אבל לא את דאנצ' מפני שלא יגמור את חוצר אכל אתחילי שפיר דמי (רבי)

שלא בזמנה לא דחיא לא שבת ולא יום טוב ואפילו ספק זימניה ספק לא זימניה והכי דמי כגון שכולד בין השמשות במעלי שבתא, לא מהלינן ליה דילמא לא מלו ליה תמניא יומי, בשבתא נמי לא מהלינן ליה דילמא בר מעלי שבתא הוא והוא ליה מילה שלא בזמנה, ואי איקלע חד בשבא ותרי בשבא תרי יומי טבא דריש שתא מעכבין עד תלתא בשבא, כדתנן קטן נימול לשמונה לתשעה לעשרה לאחר עשר לשנים עשר.

ברם צריך

אילו הוציא דאשתמע קל צוציתא דוולד בין השמשות ולא איתיליד עד שחשיכה מהו למימהליה בשבתא כתר לידתו אזילנן דבשבת איתיליד או דילמא בין דאשתמע קל צוציתא בין השמשות הוציא ראשו חוץ מן הפרגוד הוה ואהדריה, וכין דהוציא ראשו הרי הוא כילוד, תש דההוא דאתא קמיה דרבא אמר מהו למימהל בשבתא, אל שפיר דמי, כתר דנפק אמר מילא ידע האי גברא דשרי למימהל בשבתא, אהדריה, אל אימא לי גופא דעוקר' דהכי הוה, אמ' ליה שמעתיה דציין בין השמשות ולא איתיליד עד דחשיך, אל ההוא דהציא ראשו חוץ לפרוסדוד הוה דאילו לא הוציא ראשו לא הוה מצייך דכמה דאיתיה במעי אימיה פין סתום ושיבירו פתוח והוה ליה גולד בין השמשות והוציא מילה שלא בזמנה, ומילה שלא בזמנה לא מהלינן לא שבת ולא יום טוב.

פרשת וירא

י שאלתא

דמחיבין דבית ישראל למשה מהילותא כתמניא יומי והוציא דנולד כשהוא

מהול לאשפיז מניה דם ברית דתניא ערלתו ערלתו ודאי דוחה שבת ולא הנולד כשהוא מהול דוחה השבת שכיט שמאי אוב' צריך להשיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה ככורש, וכה אוב' אין צריך, ד' שמעון בן אלעזר אומר לא נחלקו ב' שוב על גולד כשהוא מהול שצריך להשיף ממנו דם ברית, דאחמר רב א' הלכה כתל' ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דקיי' לן הלכה כרב באסורי, רב אדא בר אבהו איתיליד ליה דהוא ינוקא כשהוא מהול אהדריה אתריסר מהולי, עד דשוויה כרות שפכה, אמר תיתי לי דעבדי ארבר, למימרא הלכתא כרבי, וגוי לממהל בר ישראל פסול דכתי' המול ימול ואע' דמהול ערל הוא, ישראל שבתו אחיו מחבת מילה ולא מהלח לדידיה משום דאיכא משפחה דרדפי דמא, כדמחיל דמי דתנן קונס שאיני נהנה לערלי פותר בערלי ישראל ואסור במולי אומה הער', אשה מה חייא לממהל אמרינן ישראל אע' דלא מהלין כמאן דמהלין דמו, הני מילי

ברם צריך

נכרי דכני מילה אינן אבל נשים לא, אע' דלאו איכא ערלה, מרי דחיה אגוי מהול, או דלמא שום ישראל מהולין מתקרי לא שנא נכרי ולא שנא נשי, תש, דאחמר מנין למילה נגוי שהיא פסולה דרא בר פפא אמ' משמיה דרב ואתה את כריתת תשמו, ד' יוחנן אמ' הול ימול, ואמרינן מאי ביניהו אשה, למאן דא' מהול ימול איכא, ולמאן דאמר ואתה את ברית, תשמו ליכא, דחא לא מפקדא אמילה, ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, אינמי מפסח הלכתא כגולד כשהוא מהול כרב, ואי נמי כי דחי שבת מילה גופא, אבל מכשיריה לא, כדתנן כלל א' עקיבא בל מלאכה שאפשר לעשותה מע' אינה דוחה שבת.

שנתגרשה בו וחזן מיום שנתארכה בו, אל לענין מניקה הוא
דאיתמר ומשום מילתא דסכנה / הוא והוא דעבר סעודת
אירוס' ביום תשעים ואפסדא רבא מיניה ההוא סעודת גישואין
הוא דעבר / והילכתא כי קשיא דרב אשי חזן מיום שנתגרשה
בו וחזן מיום שנת ארכה בו שמע מינה שלשה חדשים שלמים
בעינן וכן הילכתא /

וירא אליו

יב שאלתא

דאילו איתתא דפטרה גברא
בגישא אי שכיב גבר' ומיעברת
מיניה אי קא מניקה אסירה לה
לאינסובי עד מישלם יומי מניקות' והוא דעברה ואינסובה אי
אקדישה מפקין לה בגישא מיניר' / ותנו רבנן לא ישא אדם
מינקת הבירומעוברת חכירו ואינשא יוציא ולא יחזיר עולמית
דכרי' מאיר' / וחכמים אומרים יוציא' ולכשהגיע זמנה לכנוס
יכנוס ושעבא' באי אפרוה רבנן דירלכא' מיקמי דמישלם
מינקתה מעברה משיג ומיעברת חלבה / וכיון דלא ברא דיליה
הוא לא יתיב למכמוסה כהל' וככעים' ואלי לידו סכנה / אמר
רבא דכרי חכמים יוציא' כגט' / אמר בר' ושרא מתניתין גמי
דיקא דקתני יוציא' ולא קתני יפריש ואפילו כהן גמי איקריש
דכי משקלין לר' בגישא' מיניה פסדא לר' משקלין לר'
ותפסוד' / דאמר רב אשי אמר לר' יהושע כהיה דרב אידי התם
אמ' מרמת בתוך שלשים ועמדה ונתקדש' אמ' רבינא משמיה
דרבא אסאשת ישראל היא חולצת' / ואם אשת כהן היא אינה
חולצת' / רב גמליאל דאמרי' וולד כעליא הוא גבי כהן עברינן
הכא' מאי אמ' ליה התם כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרבנן
שמעון כן גמליאל דאמרי' וולד כעליא הוא גבי כהן עברינן
כרבנן ולא מפסדינן ליר' / הכא כמאן ליעביד אי כר' מאיר ה'א
אמר לר' יחזיר עולמית' אי כרבנן הא אמרי' יוציא' כגט' / ואע"ג
דסבירא לן הלכתא כר' מאיר בגזירותיהא כרבנן משמעתיה
דרב אשי' / וכמה מניקותה כדתניא מניקה שמת בעלה בתוך
עשרים וארבעה חדש הרי זו לא תאירס ולא תנשא עד מישלם
עשרים וארבעה חדש דכרי' מאיר' / רבי יהודה אומר שמונה
עשר חדש' / אר' יונתן הן הן דכרי' בית שמאי' והן הן דכרי' ב' /
שבש' אומ' עשרים וארבעה חדש' ובה אומ' שמונה עשר חדש' /
אמ' רשב' אני אפרש לרב' האומ' עשרים וארבעה חדש' מותרת
לינשא בעשר' / ואחד חדש' / ולכרי' האומר שמונה עשר מותרת
לינשא בחמשה עשר חדש' לפי שאין חולץ נעכר אלא לאחר
שלשה חדשים' / ואמ' עולא הלכה כרבי יהודה ואמ' רבי עקיבא
ליהתיב רבי חנינא לישא בחמשה עשר כרבי יהודה / אריסית
דאני' אתא לקמיה דאבי' אמר ליה מהו ליאירס בחמשה עשר
חדש אמר ליה חרא דהילכתא ככה ועוד רבי מאיר ורבי יהודה
הלכה כרבי יהודה' / ואמר עולא הלכה כרבי יהודה' / ואמר רב
עוקבא ליתתיב' / חזניה לישא בחמשה עשר חדש' כרבי יהודה
וכל שכן את דליאירס שרא ליה' / אתא לקמיה דרב יוסף אל' הא
רב ושמואל דאמרי' תריהו צריכה להמתין עשרים וארבעה
חדש חזן מיום שנתגרשה בו וחזן מיום שנתארכה בו' / ר'ה
בתריה תלתא פריש ואמרי' לה פרסא כחלא ולא אדריכה' / אמר
אביי הא דאמור רבנן אפי' ביעתא ככותחא לא לישתרי איניש
במקום דביה לא משום אפיקרותא אלא משום דלא בסתייעא
מלתא דהא אנא גמירנא' / להא דרב ושמואל ואפילו הכי לא
אסתייעא מילתא למימרא /

דכי שמעון הו'א דלית ליה מוקצרה' / והאי תכן ותבואה כיון
דחזי לבהמתו בפני ושדי ליה בהדא' / וזאת כי היכי דליתבון
אורחי' / בעא מיניר רבי נחומי בר זכריה מאביי שיעור תבואה
בכמה אל' לת' / תניא גמי הכי שיעור תבואה לת' /

ברם צריך
חמש קופות דקתני לכולהו אורחי' ולכולהו
בית המדרש חמש אין שפי' לא' / או דירלכא
לכל חד וחד מאורחים' / ולכל חד וחד מבית המדרש מפנין ליה
כי האי שיעורין' / דכל חד וחד חזין ליה כמאן דאיכלע ליר' /
לחודיה ומפנין ליה כי הדין שיעורא' / תש' / דאמר רב
יהודה אר' הייא פעם אחת הולך ר' למקום א' והיה המקום רחוק
לתלמידים ומצא שדה מלא עמרים ועימר רבי כל השדה כולה' /
ואמר רב יוסף אר' הושיעה פעם אחת הולך ר' חייא למקום אחד
ומצא שדה מלא עמרים ועימר ר' חייא כל השדה כולה דשוינהו
פחות מארבע אמות שם לכל' / חד וחד מאורחים' / ולכל' / חד וחד
מבית המדרש שם' /

וירא אליו

יב שאלתא

דאילו איתתא דמית גברא
או דפטר לה בגישא אסור'
לאינסוכה כגו תלתא ירחי'
דירלכא מעברא מראשון וכד בינסבה לשיני' וילירה לא ידע
אי בר קבא הוא אי בר בתרא הוא' / ואמר ר'הבנא דילהוי מיהם
זרעיה בתריה' / שנ' להיות לך לאלהים ולידועך אחריו' / מאי
אחריו' אמר רב יהודה אמר רב להבחין בין זרעו של ראשון
לזרעו של שני' / מתיב רבא גר' ויגורת צריכין להמתין שלשה
חדשי' ואי סלק דעת' משום הכי אידי ואידי זרעיה הוא הכא גמי
להבחין בין זרע שנוצר בקדושה ובין זרע שלא נוצר בקדושה' /
דקדושה זרעיה ואידך לא זרעיה הוא' / רבא אמ' היינו שעבא
שכא' ישא אהותו מאביו ושכא' יבם אשת אחיו מאמו' / ושכא'
יוציא' אביו לשוק' / ושכא' יפטור יבמתו לשוק' / ושכא' יוציא'
עבדים לחירות' / מתיב ר' חנינא' ככולן אני קורא בהן משום
תקנת ערוה וכאן משום תקנת וולד' / ואם איתא הכא גמי משו'
תקנת ערוה הוא' / מאי תקנת וולד' שלא יבא לידי ערוה' / לא'
שנא מן האידוסי' ולא שנא מן הגישואין' / ולא שנא לאיתרוסי'
ולא שנא לאינס' כי' / כדתנן' הויכמה לא תהלוך ולא תתייבם
עד שיהיו לה שלשה חדשים' / וכן שאר כל הנשים לא יתארוסו
ולא ינשאו עד שיהיו להן שלשה חדשים' / אחד בתולות' ואחד
בעולות' / אחד אלמנות' ואחד גרושות' / אחד גשואות' ואחד
ארוסות' / רבי יהודה הנשואות יתארוסו והארוסות ינשאו חזן
מארוסה שביהורה מפני שלבן גס בה' / ר' יוסי אומר כל הנשים
יתארוסו חזן מן האלמנה מפני האכיל' / ואמרין ר' אלעזר לא
על דבי מדרשא אשכחיה לרבי אבי' אל' מאי אמור בי מדרשא' /
אל' הכי אר' יוחנן' / הלכה כר' יוסי' / ובספגא דמיתתא אר' חייא
בר אבא הור' בר' יוחנן' אר' אסי' יחזיר ביה מבתניתא וכדמרי'
הוא דהדר ביה' / דתניא ר' שמעאל בנו של ר' יוחנן כן ברוקא'
אומ' כך שמעתי מפי חכמים ככרם ביכנה כולן צריכו להמתין
שלשה חדשים' /

ברם צריך
ביום מישלם שלשה חדשים מהו לינשא
מי אמרין מקצת חיים ככולו אי לא' / אם
חמצא לומר לאינסובי גזרינן ליאירס כאי' / תש' / דאמימר
שרא ליאירפכיום תשעים' / אל' רב אסי' לאמימו' והא רב ושמואל
דאמרי' תריהו צריכה להמתין עשר' וארבעה חדשים חזן מיום

ברם צריך

היכא דנתנה בנה למינקה אינמי קדמיה וגמלתיה אינמי מת בתוך עשרים וארבעה חודש מאי מי גזרינן הכי אטו בני אילא, תש, דתנו רבנן נתנה בנה למינקה או גמלתה או מת מותרת לינשא מיד, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סברי למיעבד עובדא כי האי מתניתא אמרה להו והיא סבתא בדריהוה עובדא ואסר ליה רב נחמן איני והא רב נחמן שרא לא לילתא, שאני דבי ריש גלותא כיון דיהבי בניהו למינקתא לא הדרי בהו לאונקי אמר להו רב פפי ואתון לא תיסכרוה מהא דתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שיש לה כעס מבעלה או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה חלשה או שהלך בעלה למדינת הים או שהיה חנוש בבית האסור והמפלת לאחר מיתת בעלה ועקרה וזקנה ואילונית וקטנה ושאין לה ראויה לילד כולן צריכות להמתין שלשה חדשים דברי רבי מאיר, ר' יוסי בתיר ליראם ולינשא מיד אלמא נזר רבי מאיר הני אטו הני, ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו, אמרו ליה לאו אדעתיד והלכת מת מותרת גמלתה אסורי, מר בר רב אשי אמר מת נמי אסורי, דילמא קטלא ליה ואולא נמי ומינסבה, כסורא הוה עובדה וחנקתיה ולא היא והיא שוטת והוא

ויהיו חיי שרה

יו שאלתא

דאילו מאן דשיבחי ליה שיכא מחייב למיכניה ולמיספדיה ולמיקבריה, דהכי אשכחן באברהם אבונא בעידן דשיכא שרה בכיה וספדה וקברה דכת' ותמת שרה בקרית ארבע עונ' אמר רב יהודה אמר רב כל הרואה את המת ואינו מלווהו עובר משום לועג לרש חרף עושהו, ואם לוהוה מה שכרו עליו הכתוב אומר מלוה י' חונן דלונ' ואפילו תלמוד תורה גדול ממעשר מכסלין להוצאת המת ולהכנסת הכלל, בלא כשאין לו כל צרכו אבל יש לו כל צרכו אין מכסלין, וכמה כל צרכו אמר שמואל בר אבונא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי, עולא אמר כגון דחייגי גברי מאבולא ועד סיכרא, רב ששת אמר ואיתימא רבי יוחנן כשילתה כנתינתה, מה נתינתה בששים רבוא אף כשילתה בששים רבוא, הני מילי למן דקרי ולא תנו, אבל למן דקרי ותני לית ליה שיעור ואסיר לאשתעויי קמי שיכא מילתא דלא צריכת ליה דאמר רבי זריקא אר אמי אמר ריש לקיש אין אומרים לפני המת אלא דבריו של מת, ואר אבא בר כהנא הני מילי בדברי תורה דחלש דעתיה, אבל במילי דעלמא לית לה, איכא דאמרי אפ' רבי אבא בר כהנא לא נצרכה אלא לדבר תורה וכל שכן במילי דעלמא

ברם צריך

המהלך בבית הקברות מהו כפני המת דמי ואסיר או דילמ' כיון דקבירי לא כפני המת דמיין ושפיר דמי, תש, דתניא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בידו וקורא בו משום לועג לרש חרף עושהו, כיון דאינון לאו בני הכי חלשא דעתייהו שם בית הקברות כפני המת דמי, אידי ואידי כיון דמרחק ארבע אמות כמקום אחר דמי ושפיר דמי

אינמי ברם צריך

הספידא יקרא דחיי הוא או יקרא דשיכא הוא מאי נפקא מינה, דאי

אמ' לא ליספדוהו להווא גברא ולאפקוהו בזילותה, אי אמרת יקרא דשיכא הוא, הא קא מהיל על יקריה, לא אי אמרת יקרא דחיי הוא לאו כל כמיניה, אינמי מישקל מן יחמי ומיעבד אוניקא להספידא אי אמרת יקרא דשיכא הוא שקלינה, לא אי אמרת יקרא דחיי הוא יתמי לאו בני יקרא גינהו למישקל מינהון למיעבד להון יקרא, תש, דתניא רבי נתן אוב' סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתתו, כיצר, מת לא נספד ולא נקבר או שהיתה חיה גורדתו או נשמים מזליין על משתו זה הוא סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתתו, למימרא דדינא זוטא הוא נכיה וכהני סני ליה לאיתפרעוי מיניה, מאי לא נספד ולא נקבר אילימא דלא נספד ולא נקבר כלל דלא ברשעים גבורי הוא דכתיב לא יספדו ולא יקברו כדומן על פני האדמה יהיו, אלא לא נספד בכבוד ולא נקבר בכבוד עד שנתכוו, אלמא הספידא יקרא דשיכא הוא

חיי שרה

טו שאלתא

דאילו מאן דאיתרע ליה מילתא דאבילותא לכר מינ' מוחייב למיעל לגביה

ולנחמיה, דהכי אשכחן דכר נח נפשיה דאברהם אבונא איתחזי ליה קב' ליצחק בריה ונחמיה דכת' ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנ' ומחייבין לאברהם במיכלא ובמשתיא לפכוחי צעריה, אמר עולא ואמרי לה במתניתא עשרה כוסות תיקנו חכמים בבית האבל ג' קודם אכילה לפתוח בני מעיו, ו' בתוך אכילה כדי לשרות אכילה שזכמיעו, ו' לאחר סעודה אחד כנגד הזן, ואחד כנגד ברכת הארץ, ואחד כנגד ברכת ירושלים, ואחד כנגד הטוב והרבים, חוסיפי עליהן עוד ר' אחד כנגד חזני העיר, ואחד כנגד פרנסי העיר, ואחד כנגד בית המקדש, ואחד כנגד רבן גמליאל, בשלמא חזני העיר ופרנסי העיר משום דמחזקי במילתא דאבליים, אלא רבן גמליאל מאי היא, דתניא בראשונה היה קשה הוצאתו של מת לקרוביו יותר מימתתו עד שהיו מניחין אותו ובורחין, וכשמת רבן גמליאל ניהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן, ונהגו העם לצאת בכנדי פשתן, אמ' רב פפא האינרא בהון עלמא לצאת אפילו בצערא בר זוזא, בראשונה היו מוליכין לבית האבל עשרים בקלות של זהב ועניים בסלי נצרים של ערברז קלופה והיו עניים מתביישין, התקינו שיהיו הכל מוליכין בסלי נצרים של ערברז קלופה מפני כבודן של עניים, בראשונה היו אבליים עומדים וכל העם עוברים והיו שתי משפחות כירושלם מתגרות זו מזו זאת אומרת אני עוברת תחת חלה וזאת אומרת אני עוברת תחלה, התקינו שיהיו אבליים עוברים וכל העם עומד, בראשונה היו משקי' בבית האבל עשרי' בכלי זכוכית וכלי כוכוכית צבועה, והיו עניי' מתביישין, התקינו שיהיו הכל משקי' כוכוכית צבועה מפני כבודן של עניים, בראשונה היו מגליין פני עשירים ומכסין פני עניים שהיו פניהם מושחרות מפני הרעב והיו עניים מתביישין, התקינו שיהיו הכל מכסין מפני כבודן של עניים, בראשונה היו מניחין מוגמר תחת חולי' מעיים מתים, והיו חולי' מעיים חיים מתביישין התקינו שיהיו מניחין תחת הכל מפני כבודן של בני חולי' מעיים חיים, בראשונה היו משבילים כלים על בני נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהיו משבילין על כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות, בראשונה היו משבילין כלים על גבי זבים מתים והיו זבים חיים מתביישין

בעשרה וברכת חתנים בעשרה ומכסר לה כתובתא / דאמר רב
נחמן אמר לי הווא תנא מניין לברכה חתנים בעשרה / שנ' ויקח
בעשור אנשים וגו' / וחתן גופיה מצטרף לעשרה דאמר רבי
יצחק אר' יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתני
מן המניין / ברכת אבלים בעשרה / ואין אבלים מן המניין הני
מילי בברכת רחכה אבל בתפלה ובברכה המזון אילו ואילו מן
המניין בין מקימין הלולא ובין לבתר הלולא מברכין שהשמחה
במעונן / תר' מברכין ברכת אירוסין בבית האירוסין וברכת
חתנים בבית החתנים / מאי ברכת חתנים / איכא דאמרי אשר
ברא ואיכא דאמרי שהשמחה במעונן / רב אשי איקלע לבי רב
כהנא יומא קמא בריך כולהי מיכן ואילך אע"ג דאיכא פנים
חדשות לא בריך אלא חדא אמרינא ליה והא איכא פנים חדשות
אמר לי לא חזינן רבנן קשישי ועבדי הכי אפשיי שמחה בעלמא
הוא וכחדא סגי / ברכת אירוסין מאי היא דאמר רב אדא ורבין
בר רב אדא דאמרי תריוהו משמרי דרב יהודה בא' אמר אש
קדשנו במצותיו ועוננו על העריות ואמר לנו את הארוסות
זהתיד לנו את הנשואות על ידי קידושין וחופה / רב אחא בריה
דרבא מסיס בה הכי משמיה דרב יהודה בא' מקדש ישראל על
עיר קידושין וחופה / מאן דלא חתים סבר מידי דהוה אקידושא /
הבצות וברכת הפיר / יומא דחתים סבר מידי דהוה אקידושא /
תני דאמר מברכין ברכת חתנים כל שבעה רבי יהודה אומר אף
בבית האירוסין מברכין אותה / אמר אביי ביהודה שנו בפני
שמתיהר עמה / ותניא איך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים
כל שבעה / אר' יהודה והוא שבא פנים חדשות / מאי מברך
ברישא כורא פרי הגפן / ברוך שהכל ברא לכבודו / ברוך יוצר
האדם / ברוך אשר יצר את האדם בצלמו וכו' / שוש תשיש ותגל
עקרה בקיבון בניה בתוכה לשמח' בא' כשמח ציץ בכניה / שמח
תשמח ריעים ואהובים כו' / בא' משמח חתן וכלה / לוי איקלע
לבי ר' בהלוליה דרבי שמעון כרבי וברוך חמש / רב אשי איקלע
לבי רב אבי בהלוליה דמר רב אשי וברוך שית / לימא בהא
קמיפלאי דמר סבר חדא יצירה הוא / ומר סבר שתי יצירות
הו' / לא דכולי עלמא חדא יצירה הוה / מר סבר ברא / מעשר
אזלינן / ומר סבר בתר מחשבה אזלינן כרבי אבהו דרבי אבהו
רמי כתי' זכר ונקבה בראם / וכת' ויברא אלהים את האדם בצלמו
רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהי מיכן
ואילך אמר ליה אי איכא פנים חדשות מברכין כולהי ואילך
אפשיי שמחה בעלמא הוא וכחדא סגי / ומכר שהשמחה
במעונן ואשר ברא משבעה ועד תלתין בין אמר ליה מחמת
הלולא ובין שלא מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונן /

ברם צריך חתן מהו שיצטרף לעשרה היכא דליכא
בית עשרה דקא מחזין ליה אינון לא קא

מצטרף / או דילמא כיון דהוא נמי שייך בשמחה מצטרף /
ת' / דאמר ר' יצחק אר' יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה
וחתני מן המניין / רב תחליפה בר מערבא איקלע לבבל וברך
שית אריכתא ולית הילכתא כוותיה / רב הובא איקלע לבי
מהלל וברך שהשמחה במעונן ולית הילכת' כוותיה דמעב
עצבי משום / צערא דינוקא / והילכתא כל שבעה ומי אי איכא
פנים חדש' מברכין כולהי / ואי לא מבר כיון חדא אשר ברא /
משבעה ועד תלתין אי איכא פנים חדשות מברכין שהשמחה
במעונן ואשר ברא / ואי לא מברך שהשמחה במעונן מיכן ואילך
אי מחמת הלולא מברכין שהשמחה ותו לא ואי לא אמ' מחמת
הלולא לא / וכי אמרינן מחמת הלולא עד כמה אמר רב פפי
משפיה דרבא עד תריסר יודי' שתא ומעיקרא מאימתי מכי רבו
שערי

מתביישין התקין שיהו משבילין על גבי רכל מפני כבודם של
זבים חיים / בראשונה היו עשירי מוציא' בדרגש ועניים בכליכה
והיו חעניים מתביישין / התקינו שיהו הכל מוציאין בכליכה
מפני כבודם של עניים / התחילו שותין ומשתכרין החזירו
הדבר ליושנו / וכד מברכין ברכת מזונא לאכל מתבעי ליה
לכרוכי אל אמת דיון אבת / דתניא מה הן אומרי' בבית האכל
ברוך הטוב והמטיב / רבי עקיבא אומר דיון אמת / ולתנא
קמא הטוב והמטיב ולא דיון אמת / ומאי שנא בבית האכל /
בכל דוכתא נמי הכי מברכין / אלא הטוב והמטיב ואל אמת /
רבי עקיבא אומר דיון אמת להודיה / מר זוטא איקלע לבי רב
אשי ומשיא' מילתא וברך הטוב והמטיב אל אמת / דיון שופט
בצדק ושליש במעשיו שאנחנו עמו ועכריו ובכל חייבים אנו
להודות לו ולשבחו / שבת עולה ואינה מפסקת / מאי טעמא
ענג הוא דתל' בירא / הרגלים מפסיקין ואינן עולין / מאי
טעמא שמחה הוא דת' כמו חכי דמי אפי' עולין כגון דקברוהי
ברגל / אבל לפני הרגל אפילו יום אחד ואפי' שעה אחת בטלה
ממנו גזירת שבעה / דתניא קיים כפיית המטה שלשה ימים
קודם הרגל אינו צריך לכפותה אחר הרגל דברי רבי אליעזר
וחכמים אומ' אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת / רבינא איקלע
לסורא דפרת אמר ליה רב חביבא בסורא דפרת לרבינא הילכת'
מאי הילכתא כרבי אליעזר דאמר ג' ימים / או הילכתא כרבנן
דאמרי אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת / מאי טעמא הילכה
כדברי המיקל באכל / והא דאמרת קברוהו ברגל אין רגל
עולה לו הני מילי למניין שבעה ולא בהני מילי דשבעה / אבל
לענין שלשים עוליה / מאי טעמ' משום דאין תפורת ברגל
אע"ג דהא דלא בספר משום אבילות הוא אלא משום רגל /
אפילו הכי עוליה / דתניא רגל עולה לו /

ברם צריך עצרת בזמן הזה דיום אחד הוא וראש השנה
ויום הכפור' נמי מבטלי' גזירת שבע' אי לא

מי אמרינן רגל דהוי שבעה מבטל גזירת שבעה אבל הכי דחר
יומא אינן כשבת רבו / או דילמא שבת עונג הוא דת' בירא
אבל הני כיון דאית כח שמחה בשבת דמו' ומפסיקין /

ת' / דתנן רבי אליעזר אומר מיום שחרב בית המקדש עצרת
כשבת מאי טעמ' דליכא דאיהו וחגיגה ודליכא תשלומין כל
שבעה / רבן גמלי' אומר ראש השנה ויום הכפורים כרגלים /
מאי טעמ' כיון דאוקשו כל המועדים כולם זה כזה אפילו ראש
השנה ויום הכפור' / וכש עצרת דאיקרי רגל ואיקרי חג ואית
ביה שמחה / אמ' רב גידל בר מנשיא אמ' שמואל הלכה כרבנן /

ברם צריך הא דבעו מיניה רבה בר בר חנה ומר יוחנן
משמואל אבילות כשבת נהנת אי לאו אמ'

להו אינה נהנת / הלכה כדברי המיקל אי לא / ת' / דאמר
רבה בר בר חנה אר' יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל
ורבים מחמירין הלכה כרבים חוץ מזו / שרבי עקיבא מיקל
וחכמים מחמירין / והלכה כרבי עקיבא דאמר שמואל הלכה
כדברי המיקל באכל / מימר אמרינן אם קברוהו קודם הרגל
יום אחד מבטל ממנו גזירת שבעה / וכן אם קברוהו קודם הרגל
שבת ימים בטלה ממנו גזירת שלשים וכן הילכתא /

חיי שרה

ואילו מאן דבעי למינסב
איתת' מתבעי ליה לקדוש
ברישא וכרוכי ברכת ארסי'

יו שאילתא

ולא החזיר שליח נאמר בכל הנשים שבעולם, אע"פ דאין טרין לעלמ ולא חיישין לקדושהו לגביה ויליה כיון דחזקת שליח עושר שליחותו חיישין בוא דתנן. האומר לאשר קידשתני והיא אומרת לא קידשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת לקרוביו, ואמר רבא מודה דבי יחנן באשה שאין לה לא אם ולא בת ולא שאר קרובות, אי הכי מאי למיסר אידך איצטריכא לירא ואפילו יש לא ונתגרשו לאחר מכן בטר דשוי שליח מאי טעמא כי משוי שליח מידעס דהוא מצי מקדש ליה בעידנא דקא משוי ליה שליחא כיון דהוא לא מצי מקדש לא בהויא שעתא דהא עדיון לא הוה בגרשה שליח נמי לא כפי משוי, ואי אזל שליח וקידש בי האי גונא לא הוה קידושו שאין תפשוין קידושין בערוה.

ברם צריך לאיסורא הא קא אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו לענין דחיתורא מאי אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו אי לא היכי דמי כגון שנתן גט לשלוחו ואמר לו לך גרש לי את אשתי אי כגון הוא אסורא למהרה ליה דהא חזקת שליח עושה שליחותו, למישרירא לעלמא מאי בפשט פשוטא ליה לרבי יוחנן דחזקת שליח עושה שליחותו לא שנא לקולא ולא שנא להומרא, או דילמא ספוקי מכפא ליה להומרא אמרינן, לקולא לא אמרינן, אם תימצא לומר להומרא אמרינן היכא דליתיה לשליח, היכא דליתיה לשליח והוא אומר נתתי לה והיא אומרת נתנו לי, ואבד ממני מהו פומיה דשליח וחזקה מיהו כשני ער' אי לא, תש, דאיתמר בעל אומר לגירושין שליח אומר לגירושין ואשה אמרת נתנו לי ואבד ממני ר' יוחנן אמר אין דבר בערוה פרות משני עדים אלמא ספוקי מכפא ליה ולחומרא אמרינן, ולקולא לא אמרינן אע"פ דאיכא פומיה דשליח וחזקה לא הוה כשני עדים.

פרשת תולדות יצחק

יח שאלתא

דאילו מאן דנסיב איתתא ושהא כהרע עשר שני ולא ילד לא שרי למיכיל

מפריה ודכיה לא מיתבעי ליה לגרשה ומינסב איתתא אחריית ואולידי בני דהכי אשכחן באברהם ושרה דכתי' ויהי בקץ עשר שנים לשבת אברהם בארץ כנען, והיכא דלא בגרש לה בעסיגין ליה בעל כוונתיה דכמה דאיתא לגביה סבר דילמא השתא ילדה ומיכיל מפריה ודכיה וזהו חזקת אמה לא תהו כדאח לשבת יצרה, דא"ר יהודה א"ר אסי אין מעסיגין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, ובת ישראל לממזר ולנתין אבל נשא אשה ושהא כדאח עשר שנים, ולא ילדה אין מעסיגין ורב תהליפה בר אבא אמר שמואל אפילו נשא אשה ושהא כדאח עשר שנים ולא ילדה מעסיגין ליה לאפוקיה מינייה וכי מנפקר גובה כתובתה מאי טעמא כיון דהוא מפקד על פריה ורביה והיא לא מפקדת אמרינן הוא כיהא דלא זכח לבנות ממנה גרשה ראשון שדייה לינסכרר למאן דלית ליה בני ומשהא כדחיר עשר שנים ואי לא הוה ליה בני תצא ותישל כתובה ולשליש לא תינשא לא למי שיש לו בנים ואם נישאת למי שאין לו בנים תצא לאלתר בלא כתובה, והיכא דאיעברא ואפילה תלתא זמני החזקה לנפול ותיפוק לאלתר, ולא צריך למישהא בהדיה עשר שנים אלא תצא לאלתר וכי חזקה

שערי באסינתא, איני והא רב פפא עסק ליה לבריה לאבא מר וברך משעת אירוסין שהטמחה כמענו, שאני רב פפא דשרה ליה, אינמי לחשוביה לבריה הוא דבעא, רבינא עסק ליה לבריה כי רב הניכא וברייך לאלתר שהטמחה כמענו, סבר דלא הדרי ביה ולא אסתיעעא מילתא והדריכיה.

אינמי ברם צריך מהו לבעול כדתלך בשבת מי אמרינן דם מפקד פקיד ולא עכיד חבורה, או דילמא דם חבורי מחבר וקא עכיד חבורה אם תימצא לומר דם מפקד פקיד ולא עכיד חבורה ולדם הוא צריך ושרי או דילמא הפתח הוא צריך ואסור, אם תימצא למורן לדם הוא צריך ופיתח ממילא קא הוה ולא לפתח הוא צריך דהא כי לא פתח ניהא לירא לגבי אשר, מתקן הוא אצל הפתח או מקלל הוא אצל הפתח דהכי ביחא ליה מתקן הוא ואע"פ דלא קא מיכין הא עכיד פתח, או דילמא מקלל הוא ולא פתח הוא כלל, אם תימצא לומר מתקן הוא לגבי אשה הלכתא כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר או דילמא הלכתא כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור, אם תימצא לומר הלכה כרבי יהודה בקלל הוא אצל הפתח במקלל או מתקן הוא אצל הפתח, ואיכא דאמרינן אם תימצא לומר דם חבורי מחבר וקא עכיד חבורה לדם הוא צריך ואסור, או דילמא להנאת עצמו הוא צריך ושרי, אם תימצא לומר להנאת עצמו הוא צריך ודם ממילא קא אתי הילכתא כרבי יהודה או כרבי שמעון, אם תימצא לומר הלכה כרבי יהודה מקלל בחבורה הוא או מתקן בחבורה הוא, אם תימצא לומר מקלל בחבורה הוא במקלל הלכה כרבי יהודה ואורכי שמעון, מפלג פליגו בה רב ושמואל דתניא כי רב אמרי רב שרי ושמואל אסור, בנהרדעא אמרי רב אסור ושמואל שרי, אמר רב נחמן בר יצחק וסיבניך אלו מקילין לעצמן ואלו מקילין לעצמן, ואמרינן לכינא דא"ר אסור לדברי הכל דם חבורי מחבר ולדם הוא צריך ומתקן הוא אצל הפתח, ולמאן דאמר מותר לדברי הכל דם מפקד פקד ולהנאת עצמו הוא צריך ומקלל הוא אצל הפתח ואפילו לגבי אשה הילכתא מאי, תש, דרבי אמי שריא למיכיל כתחלה בשבת אמרו ליה רבנן והא לא איכא כתובה אמר להו לית פשוה מטלמי שיעור כתובה לא איפליגו ביה דאסור, והילכתא שרי למיכיל כתחלה בשבת.

ויהיו חיי שרה

יז שאלתא

דאילו מאן דשוי שליח לקדושו אשה ואזל שליח וקידשה ליה הוה קידושו, ואי אמר לירא זיל קדשה לי במקום פלוני ואזל וקידשה ליה במקום אחר לא הוה קידושו, דא"ר אמר לירא זיל קדשה לי דאיתתא במקום פלוני ואזל ואשכחיה במקום אחר וקידשה הוה קידושו, כדתני האומ' לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני והלך וקידשה במקום אחר אינה מקודשת, הרי היא במקום פלוני והלך וקידשה במקום אחר הרי זו מקודשת, והיכא דאמר לשליח צא וקדש לי אשה בעלמא והלך שליח ולא החזיר שליחותו אי איקדש אי לא איקדש ומת ההוא שליח או איתנים ואזל לעלמא אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו ונאסר בכל הנשים שבעולם וכל דאח ודאח אמרינן איתתא מקדשה לירא, ברתא מקדשה ליה, והוה ליה קרובת אשתו, דא"ר רבי יצחק בר יוסף א"ר יוחנן האומר לשליח צא וקדש לי אשה והלך שליח

תמצא תורה למי שמדויק דעתו עליהם / רבא אמר לא בשמים היא / לא תמצא תורה כמי הרוח / ולא מעבר ליס לא תמצא תורה לא כסוהרנים ולא בתגרים /

ברם צריך אילו מאן דאית ליה אבא ואימא ומיחייב למישרת קמיהו לאוכליניה ולאשקויניה ולאעיליניה ולאפוקיניה ולאכושניה ולכסויניה / כדתנן אי זהו כיבוד אב ואם מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכני ומציא ובעי למיזל גבי רביה למיגמר או למקום תורה דלא למיגמר ליה בלחודיה / כדתנן ר' נחוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמ' שהיא תכוא אחריו שחביריך יקיימוה בידך ולא כינתך אל תשען / הי מיניהו עדיף / תלמוד תורה עדיף דהא הוא עדיף מכל מעשר או מילמא כיבוד אב ואם עדיף דהוקש כבוד לכבוד הבקום דכח' כבוד את אביך ואת אמך / ונתיב ככר את י' מחונן / הילכתא מאי / ת'ש / דאמ' רבא אמר לי רב יצחק בר שמואל בר מרתא בשמיה דרב גדול תלמוד תורה יוחר מביכור אב ואם שכל אותם ארבע עשרה שנה שהיו יעקב אבינו בבית עבר לא נענש עליהם אלא עשרים ושנים שלא ככר לאבינו / ואמ' רבי חייה בר אבא אר יוחנן כמה נבמו שנותיו של ישמעאל כדי ליהם בהן שנותיו של יעקב אבינו /

פרשת ויצא יעקב

כ שאלתא

דאילו גברא דמשלמין ליה חיותא לנטורי מיחייב לנטורא שפיר אי לנטורי חנם אשלימו ליה מנטרא שמירה קלה / ואי לאו דפשע בה לא מיחייב לשלומי / ודאי אוקמה בשמשא ומתה / אינמי בתלגא ומתה / אינמי אוקמה בדוכתא דלא חוי לנטירותא ונגנבה או אכדה / אי עבד חד מהני פשיעותא הוא דעבר ומיחייב לשלומי ואי לא לא / ואי לנטורי באגרא אשלימו ליה / אע"ג דאוקמה בדוכתא דנטירותא ונגנבה או אכדה מיחייב לשלומי / ובעי למיתב בהרה לנטורה כיממא וכליליא / דהכי אשכחן כיעקב אבינו דאמ' ליה לרבן נטרית לענך כיממא וכליליא / הייתי ביום אכלני חורב וקרח כליליא ודאי אי תיב בהרה ונטורה ואתא ליסטים מזויין דלא מצי למיקם באפתי ונסכח פטור מלשלומי דהות ליה כשכורא ושכניה דשוכר שכר פטור לשלם / ואילו מאן דיהבו ליה מנא למיעבד עובדא שומר שכר הוי מאי טעם בההוא הנאה דאית ליה דתפיס ליה עד דשקיל אנגריה ולא מצי מפקען מיניה עד דיהבון ליה אנגריה וילכך הוי כשומר שכר / ואי אמר ליה תא שקול מנך והבא מעות שלי שומר חנם הוא / דתנן כל האומנין שומרי שכר / וכולם שאמרו טול את שלך והבא מעות שלי שומר חנם / והיכא דאמר ליה שכור לי ואשמור לך שומר שכר הוי / שומר לי ואומר לו והבא לפני שומר חנם הוי / הלווה על המשכון שומר שכר הוא / רבי יהודה אומר הלווה מעות שומר חנם / הלווה פירות שומר שכר / ולית הילכתא כרבי יהודה / והיכא דאמ' לי נטר לי את האי מידי ואניטר לך אנא האי מידי שומר שכר הוי אמאי שמירר בבקלים הוא דאי לא תימא הכי אם בעליו עמו דפטור דחמא בשומר שכר ובשומר חנם / היכי משכחת לה לאו כגון דראובן קא נטר ליה לשמעון ושמעון נזפיה קני ליה לראובן / אמר ליה רב פפא מתנית' כגון דאמ' ליה שמר לי היום ואשמר לך למחר / והיכא דאמר ליה נטר לי את האי מידי ואמ' ליה הנו קומי אע"ג ולא

והחזקת לנפלים לדידיה דאמרי' לא זכה לזנות ממנה אבל כתובה אית ליה / והיכא דהוא אית ליה כני באיתתא אחריתי והיא לית לה כני ואמר' שהיא כדריה עשר שנין ובעינא למיפק למינסב גברא אחרין דליוה לי כני מיניה תצא בלא כתובה / מאי טעמא דהיא לא מיפקדה על פריה ורביה ודאי באת מחמת טענה ואמרר לאו משום פריה ורביה עכידא אלא משום דבעינא חוטרא לידא ומרא לקבדה / טענתה טענה ובפקר כתובתה והוא דשהא עשר שנין / אינמי אפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה /

ברם צריך היכא דהוא אמ' אפילה כנו עשר שנין ולא שהיכא בהדה עשר שנין והיא אמרה לא אפילי בגו עשר שנין והא שהא לי עשר שנין / אינמי אמרר איהו אפילי תלתא זימני ולא צריכא למישהא עשר שנין והוא אמ' עדיין תרתינן אפילה וצריכא למשהא מי נאמן / אינמי דלא שהת עשר שנין ולית ליה כני והיא אמרר מיניה הוא דאינו יורה כח' והוא אמ' מינה מי נאמן / ת'ש / דאיתמר הוא אמר מינה והיא אמרה מגיר אבר רבי אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת / מאי טעמ' דא קים לה ביורה כח' והוא לא קים ליה ביורה כח' כוותי' / לא הוה דקתני שמים כינו לבינה / יעשו דרך בקשה אלמא לא מהימנא / לאו משום דלא מהימנא אמור רבנן מתבעי ליה למיעבד דרך בקשה אלא משום דלא מיפקדה והני מילי דלא אתיא מחמת טענה אבל באר מחמת טענה תצא ותיטול כתובה אע"ג דלא שנין בדוכתיה הכי לפוס דאקשיין שנין ולעולם בסקנא הכי ואידך נמי היכא דהוא אמר אפילה והיא אומרת לא אפילי / אר אמי היא נאמנת / מאי טעמא אע"ג דאיכא למי' עניניה נתנה באחר אם איתא דאי עכרה ואפילר לא הוה מחזקה נפשה בעקרתא דחיישי לה אחרני ולא נסבין לה / אינמי הוא אמ' תרתינן אפילה והיא אמרה תלתא אפילי אר יצחק בר אלעזר הוה עובדא ואמרו היא נאמנת / אע"ג דאיכא למימר עניניה נתנה באחר אי לאו דאפילה תלתא זימני לא הוה מחזקה נפשה לנפלים דחיישין לה אחרני ולא נסבין לה / וכן הילכתא /

תולדות יצחק

יש שאלתא

דמיתבעי ליה לצורא מרבנן למיקבד דוכתא דיתיב ברה וגרים / דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל הקובע מקום לתורתו אויבין נופלין לו תחתיו / שנאמר ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתיו ושכן תחתיו / ומיתבעי ליה לצעורי נפשיה ומגרים כליליא / דאמר רבי ירמיה בר אעזר כל בית שאין נשמעין בו כלילה דברי תורה סופו לחרוב / שנאמר ולא אמר איה אלוה עושי נותן / וזמירות כליליא / ואבר ריש לקיש כל העוסק בתורה כלילה דהכה מושך עליו חוט של חסד כיום שנאמ' יומם יצוה י' חסרו וכלילה שידו עמו מה טעם יצוה י' חסרו משום דכלילה שירו עמו / והיכא דאית ליה רב במדינת הים מיחייב למיזל גבירה למינכר מיניה תורר / דאמר רב ירמיה בר חמא מאי דכתיב לא כשמים היא ולא מעבר לים שאם בשמים היא צריך אתר לעליות אחריה ואם מעבר לים צריך אתר לעבור אחריה מיכן לתלמיזי חכם שיש לו חרב במדינת הים שצריך לילך אחרי / ר' יוחנן אמ' לא בשמים היא לא תמצא תורה למי שגנבה דעתו עליה כשמים / ולא מעבר לים היא / לא